

SISEMINISTEERIUM

REGIONAALARENGU TOETUSEKS

Tegevuskava „Noored Setomaale“

2014

Kahe rahvaloenduse (2000 ja 2011) vahelisel perioodil on Setomaa rahvaarv vähenenud 30%. Mikitamäe vallas on rahvastik vähenenud 25%, Värska vallas 29%, Meremäe vallas 31% ja Misso vallas 36%. Kui 2000. aastal elas Setomaal keskmiselt 8 inimest ühel ruutkilomeetril, siis 2011. aasta rahvaloenduse järgi on Setomaal 5,6 elanikku ühe ruutkilomeetri kohta. Kõige kiirem on rahvastiku vähenemine noorte hulgas. Kui 2007. aastal oli Setomaal 833 21-40-aastast, siis 2011. aasta seisuga on samas vanuses elanike arvuks 582 inimest.

Kehtiv üleriigiline planeering „Eesti 2030+“ on seadnud piirialade asustuse säilimise prioriteediks: „*Keeruline on säilitada asustust väikesaartel ja äärealadel (sh riigi piirialad), kuna keskuste töökohad, turud ja teenused ei ole sealt igapäevaselt kättesaadavad. Vaatamata sellele on oluline sobivate regionaalpoliitiliste meetmetega ka neis piirkondades püüasustuse säilitamine, kasvõi riigikaitsealised ja turvalisuse tagamise (kontrolli säilitamine kogu riigi territooriumi üle) kaalutlustel.*“

Üleriigilise planeeringu „Eesti 2010“ regionaalpoliitilised eesmärgid ei täitunud: „*Nii „Regionaalarengustrateegias 2005–2015“ kui ka üleriigilises planeeringus „Eesti 2010“ seati kesketeks eesmärkideks kõigi Eesti piirkondade kestliku arengu tagamine ja asustussüsteemi tasakaalustatud areng, paraku ei ole need püüdlused olnud viljakad*“ („Eesti 2030+“, Lisa 1: Üleriigilise planeeringu „Eesti 2010“ mõju ruumilisele arengule).

„Maale elama“ messi külastas 2014. aastal üle 1500 inimese, kellel on soov maale elama kolida. Värska, Mikitamäe ja Misso vald vahetasid kontakte üle 100 perekonnaga, kes olid huvitatud Setomaale kolimisest. Messil tehtud küsitlusest selgus, et 71% maale elama soovijatest otsivad renoveerimist vajavat talukohta. Tähtsaks peeti looduskaunist kohta ning sõbralikku ja abivalmis kogukonda. 34% küsitletutest otsis erialast tööd 30 km raadiuses elukohast, enamik vastanutest plaanis luua oma ettevõtte või teha kaugtööd.

Küsitlusest selgus seega, et maale elama asumist kaaluv linnapere väärtustab elukeskkonda ja on arvestanud kaugtöö tegemise või oma ettevõtte loomisega. Kohalikule noorele on Setomaale jäämiseks oluline oma (vanematest eraldi) elukoha olemasolu. Noorte maale kolimisel on praegu põhiliseks takistuseks sobivate elukohtade puudumine. Talukohad on kaua tühjana seisnud ja kehvast seisukorras. Näiteks Värska valla müügisolevatest talukohtadest 95% ei ole koheselt elamiskõlblikud ja üle 50% on väga halvas seisukorras.

Kagu-Eesti piirialade elanike probleemide lahendamiseks moodustatud komisjoni 23.01.2014 koosolekul tegid Seto Kongressi Vanemate Kogu ja Setomaa Valdade Liit ettepaneku algatada noorte Setomaale jäämise ja asumise 5-aastase programmi väljatöötamine, kavandades programmi kogumahuks üks miljon eurot. Komisjon otsustas moodustada teema edasiarendamiseks töörühma. Komisjon kinnitas protokollilise otsusega töörühma koosseisu ja määras töörühma juhiks Seto Kongressi Vanemate Kogu peavanema Vello Saare. Töörühmale anti ülesandeks esitada 10.09.2014 komisjonile ettepanekud, tegevuskava ja rahastamise plaan noorte Setomaale jäämiseks ja asumiseks.

Pilootprogrammi „Noored Setomaale“ eesmärk on toetada viie aastaga 100 noore pere tulemist või jäämist Setomaale, muuta Setomaa noortele atraktiivseks elukohaks ja kindlustada piiräärsete valdade püüasustus. Pilootprogrammi edukal teostumisel saab sama programmi kasutada ka teistes Eesti maapiirkondades, kus rahvastiku vähenemine ja vananemine on ületanud kriitilise piiri. Setomaa vallad annavad pilootpiirkonnana igal aastal statistilist tagasisidet programmi teostumise kohta.

Töörühma ettepanek on toetada noori oma elukoha sisseseadmisel Setomaale ning selle kaudu pidurdada elanike arvu vähenemist ja rahvastiku vananemist Kagu-Eesti piirialadel. Eesmärgi saavutamiseks on vaja riiklikult toetada Setomaal kinnisvara omavate noorte (vanuses 21-40) elumajade renoveerimist, uute elumajade ehitamist, majapidamiste vee- ja kanalisatsiooni-

süsteemide rajamist, elektrivõrguga liitumist ja elektritõid. Noorte toetamine majapidamise sisseseadmisel annab neile jõudu elu edendamiseks ja ettevõtluse alustamiseks. Talude renoveerimise toetamine aitab säilitada seto taluarhitektuuri ja parandab oluliselt Setomaa külade üldilmet. Heakorrastatud ja hooldatud külamaastikud kujundavad Setomaa mainet hea elukeskkonnana. Seto noorte jäämine Setomaale on seto kultuuri säilimise aluseks. Toetades praegu läbimõeldult noorte maale jäämist, loome me tugeva aluse Setomaa tulevikule.

Töörühma poolt välja pakutud võimalused tegevuskava teostamiseks prioriteetsuse järjekorras:

Plaan A - Hajaasustuse programmi erimeede „Noored Setomaale“ – menetluse käik on sama, mis hajaasustuse programmis. Taotleja saab ka ilma lasteta noor, vanuses 21–40 eluaastat, kellele kuulub kinnistu Mikitamäe, Väraska, Meremäe või Misso vallas. Toetust saab taotleja ka elumaja renoveerimistöödeks või uue maja ehitamiseks ning elektrivõrguga liitumiseks ja elektritöödeks. Toetust saab taotleja kõigile 4 valla territooriumil asuvatele eramutele, ka tiheasustuses paiknevatele. Puudub 1. jaanuari seisuga sissekirjutuse nõue. Täpsem kirjeldus ja tingimused on toodud allpool.

Plaan B - „Noored Setomaale“ Setomaa arengu programmi kaudu. Menetluse käik on sama, mis Setomaa arengu programmis, menetlus EAS-i kaudu. Probleemiks võib kujuneda taotlemise keerukus hajaasustuse programmiga võrreldes.

Plaan C - Eraldi programm „Noored maale“. Kõige kulukam variant, sest välja tuleks töötada uus programmdokument ja menetlemise kord.

Töörühma ettepanek on pilootprogramm „Noored Setomaale“ käivitada juba 2015. aastal.

Noored Setomaale töörühm:

- Vello Saar, Seto Kongressi Vanemate Kogu peavanem, ettevõtja;
- Inara Luigas, Riigikogu liige;
- Ulla Preeden, Põlva maavanem;
- Urmas Peegel, endine Misso vallavanem, „Tule maale“ kampaania algataja ja läbiviija;
- Meel Valk, „Värskasse elama“ projektijuht ja üle-eestilise „Maale elama“ algatuse üks eestvedajatest;
- Rein Järvelill, Meremäe vallavanem;
- Taavi Linnamäe, endine regionaalministri nõunik.

1. Pilootpiirkond:

1.1. Kagu-Eesti piiriäärsed vallad: Mikitamäe, Värskas, Meremäe ja Misso vald.

2. Sihtgrupp:

- 2.1. Taotlejaks saavad olla füüsilised isikud, kes vastavad kõigile järgmistele nõuetele:
- 2.1.1. taotleja alaline elukoht on Mikitamäe, Värskas, Meremäe või Misso vallas;
 - 2.1.2. taotleja elukoht on rahvastikuregistri andmete kohaselt majapidamine, millele projektiga toetust taotletakse (elamukrundi puhul sissekirjutus selles vallas, kus krunt asub);
 - 2.1.3. taotleja vanus on taotluse esitamise päeva seisuga 21–40 eluaastat;
 - 2.1.4. kinnistu, millele toetust taotletakse, kuulub taotlejale;
 - 2.1.5. taotleja plaanib kasutada kinnistut, millele toetust taotletakse, püsielukohana.

3. Objekt:

- 3.1. Toetust saab taotleda kinnistule, mis asub Mikitamäe, Värskas, Meremäe või Misso vallas.
- 3.2. Toetust saab kasutada elumaja ehitamiseks või renoveerimiseks, majapidamise vee- ja kanalisatsioonisüsteemide rajamiseks, elektrivõrguga liitumiseks ning elektritöödeks.
- 3.3. Toetust saab taotleda vaid taotleja püsielukoha ehitamiseks või renoveerimiseks.

4. Abikõlblikud kulud:

- 4.1. **Elumajade ehitamine:** vundamentitööd, pinnasetööd, elumaja ehitus, avatäited, katus, soojustamine, küttesüsteemid.
- 4.2. **Elumajade renoveerimine:** vundamentitööd, põhikonstruktsioonid, avatäited, katus, soojustamine, küttesüsteemid.
- 4.3. **Vee- ja kanalisatsioonisüsteemide rajamine:** puur- ja salvkaevude ehitamine ja puhastamine, veetorustiku ehitamine ja selle ühendamine hoonesisese veesüsteemiga; vee pumpamiseks ja puhastamiseks vajalike tehniliste seadmete ning tarvikute soetamine ning paigaldamine, liitumine ühisveevärgiga, kogumiskaevude ehitamine, omapuhastite, sh imbsüsteemid ja filtersüsteemid, ehitamine, muude heitveepuhastusseadmete ja -süsteemide ehitamine, liitumine ühiskanalisatsiooniga, kanalisatsioonitorustiku ehitamine ja selle ühendamine elamusisese kanalisatsioonisüsteemiga. (Taotleda saab ainult siis, kui taotlejal ei ole võimalik toetust küsida hajaasustuse programmist).
- 4.4. **Elektritööd:** elektrivõrguga liitumistasu ja menetlustasu, elektrivõimsuse tõstmine, elektritööd, vanade juhtmete vahetamine.

5. Rahastamisplaan

- 5.1. Pilootprogrammi kestus on viis aastat. Riik eraldab pilootprogrammile „Noored Setomaale“ üks miljon eurot viieks aastaks ehk ühe aasta kohta 200 000 eurot.
- 5.2. Maksimaalne toetussumma ühe majapidamise kohta on 12 500 eurot (10 000 eurot riigilt ja 2500 eurot kohalikul omavalitsuselt), millele lisandub taotleja omafinantseering, mis peab moodustama vähemalt 50% abikõlblikest kuludest.
- 5.3. Toetussumma on riigi- ja kohaliku omavalitsuse poolne rahaline panus, mis ei ületa 50% projekti abikõlblikest kuludest, kusjuures kohaliku omavalitsuse poolne toetus peab moodustama vähemalt 10% abikõlblikest kuludest ja riigipoolne toetus ei ületa 40% kõigist abikõlblikest kuludest.

- 5.4. Taotleja ei pea taotlema maksimaalset toetussummat ühekorraga. Taotleja võib taotleda toetust mitmel erineval aastal, kuid väljamakstud toetuse kogusumma ei või ületada 12 500 eurot ühe füüsilise isiku või ühe objekti kohta.

6. Taotlemine:

- 6.1. Taotlejal tuleb esitada:

- 6.1.1. taotlusvorm;
- 6.1.2. eelarve ja hinnapakkumised;
- 6.1.3. CV ja motivatsioonikiri, milles taotleja toob välja oma järgneva viie aasta plaanid Setomaal elades;

7. Taotluste hindamine:

- 7.1. Taotlusi hindab kohaliku omavalitsuse poolt moodustatud vähemalt 5-liikmeline komisjon.
- 7.2. Komisjon hindab nõuetele vastavaks tunnistatud taotlusi, võttes arvesse järgmisi kriteeriume:
 - 7.2.1. investeeringu vajalikkus ning tegevuste ja kulude põhjendus;
 - 7.2.2. laheneva kitsaskoha olulisus leibkonna jaoks;
 - 7.2.3. motivatsioonikiri - taotleja tulevikuplaanid ja senine seos Setomaaga.
- 7.3. Komisjoni liikmed kohtuvad taotlejatega ja külastavad kinnistuid, millele toetust taotletakse.

8. Toetuse väljamaksmine:

- 8.1. Üldjuhul maksab kohalik omavalitsus toetuse saajale toetuse 90% ulatuses välja hiljemalt 10 tööpäeva jooksul pärast toetuslepingu sõlmimist. 10% toetusest makstakse toetuse saajale välja hiljemalt 10 tööpäeva jooksul pärast toetuse kasutamise aruande kinnitamist.
- 8.2. Põhjendatud juhtudel võib kohalik omavalitsus sõlmida kolmepoolse lepingu, milles poolteks on toetuse saaja, kohalik omavalitsus ja tööde teostaja, ning sätestada lepingus, et projekti raames tehtavad maksed tasub kohalik omavalitsus otse töö teostajale.

9. Toetusleping

- 9.1. Toetusleping sõlmitakse toetuse saaja ja kohaliku omavalitsuse vahel.
- 9.2. Kui toetuse saaja müüb toetuse eest korda tehtud elukohta või kirjutab ennast teise elukohta sisse viie aasta jooksul peale toetuslepingu sõlmimist, peab toetuse saaja toetuse riigile ja kohalikule omavalitsusele tagasi maksma.
- 9.3. Toetuslepingu sõlmimise järgsel 5 aastal kohustub toetuse saaja koheselt teavitama kohalikku omavalitsust kinnistu müümisest või elukohta vahetamisest. Võimalus lisada kinnistusraamatusse keelumärke omandi võõrandamiseks viie aasta jooksul, va juhul, kui KOV-i on kirjalikult teavitatud.